

СУДОВА ПРАКТИКА ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ НЕДОЛІКІВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ УКРАЇНИ

В. Косович

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна,
e-mail: kosovych_v@ukr.net*

Досліджено можливості використання для подолання недоліків нормативно-правових актів України судової правозастосувальної практики. З'ясовано, що такі різновиди судової практики, як її узагальнення та правові висновки, найбільш дієві для подолання латентних (прихованих) недоліків нормативно-правових актів. Зауважено, що суб'єктами формування такої практики можуть бути вищі суди, насамперед Верховний Суд України. Встановлено, що узагальнення судового правозастосування має здійснюватись щодо тих категорій справ, розгляд яких пов'язаний із неуніфікованістю використання неякісних юридичних норм. Запропоновано задля надання цим документам нормативного характеру законодавчо закріпити підстави для узагальнення судової практики, встановити верховенство висновків і рекомендацій Верховного Суду України стосовно інших форм фіксації та суб'єктів формування судової практики, надати офіційне право правозастосовним суб'єктам використовувати узагальнювальні інтерпретації Верховного Суду України під час застосування недосконалих нормативно-правових актів.

Ключові слова: недоліки нормативно-правових актів, подолання недоліків нормативно-правових актів, узагальнення судової практики, правові висновки, Верховний Суд України.

Однією із особливостей правової системи сучасної України є значна кількість нормативно-правових актів. Оцінюючи існуючу нормативно-правову базу, фахівці констатують наявність у чинному законодавстві численних недоліків і невтішну тенденцію зниження рівня його техніко-технологічної досконалості. За таких обставин набуває особливої важливості проблематика дослідження можливостей боротьби із різними формами прояву неякісності нормативно-правових актів. Вочевидь, найбільш дієвим способом усунення недоліків нормативно-правових актів є їх корегування шляхом внесення змін і доповнень, тобто за допомогою правотворення. Однак цей процес може бути тривалим, що актуалізує вивчення інших чинників, спроможних забезпечити ефективне використання неякісних нормативно-правових актів, серед яких, на нашу думку, чільне місце посідає правозастосувальна, насамперед судова, практика.

Питання використання судової практики для правового регулювання суспільних відносин не нове. Як відомо, судовий прецедент є основною формою права в англо-американській правовій системі. Про переваги живого права зазначали ще Євген Еріх і представники соціологічної теорії праворозуміння. Сьогодні на законодавчому рівні джерелом права України визнано рішення Європейського суду з прав людини. Зазначене спонукає науковців до всебічного дослідження потенціалу судових актів як інструменту юридичного регулювання. Серед вітчизняних учених, які досліджують цю проблематику, необхідно виокремити Л. А. Луць, М. І. Сірого, Н. В. Стеценка, С. В. Шевчука, Д. Ю. Хорошковську та інших.

Попри всебічну наукову вивченість можливостей використання судової практики як джерела права України, необхідно конкретизувати її здатність слугувати засобом подолання недоліків нормативно-правових актів.

Задля виконання цього завдання вважаємо за необхідне:

- з'ясувати, як судова практика може використовуватися для «боротьби» із основними недоліками нормативно-правових актів;
- виявити, яка саме судова практика (залежно від суб'єкта створення та форми закріплення) може використовуватися для подолання недоліків нормативно-правових актів;
- визначити, за яких умов можна оперувати судовими актами для подолання недоліків нормативно-правових актів.

Недоліки нормативно-правових актів – це внутрішні і зовнішні прояви неналежного використання засобів нормопроектної техніки та недотримання правил нормотворчої технології, що знижують його якість. У проведених раніше дослідженнях ми з'ясували, що техніко-юридичні недоліки нормативно-правових актів України можна класифікувати залежно від можливості їх виявлення суб'єктами права на три групи: чітко виражені, частково виражені, латентні (приховані). До першої належать колізії, прогалини та дублювання. Їх основна причина – недотримання логічних правил нормопроекування. Щодо кількості, то вони не можуть «конкурувати» з менш видимими (частково вираженими) недоліками, зумовленими недотриманням інших правил нормопроектної техніки. Вважаємо, що їх доцільно називати «правотворчими помилками». Техніко-юридичні помилки варто розмежовувати за змістом (сутністю, засадами) та формою зовнішнього прояву (закріплення, фіксації, оформлення); такий підхід дозволить обрати адекватний напрям і найефективніші засоби їх подолання. Приховані (латентні) недоліки можна, як правило, виявити, ознайомлюючись із рішеннями Конституційного Суду України або із роз'ясненнями вищих спеціалізованих судів за результатами узагальнення ними правозастосувальної практики. Це нормативні упущення, нормативні замовчування, неузгодженість нормативно-правових приписів, неправильне використання оціночних і напівоціночних понять [1, с. 169–177].

Сьогодні є декілька загально визначених способів удосконалення нормативно-правових актів України з метою усунення таких недоліків: внесення змін до нормативно-правових актів, видання нормативно-правових актів у новій редакції, створення нового нормативно-правового акта на заміну чинному, кодифікація нормативно-правових актів, офіційне тлумачення нормативно-правових актів. Таким чином, якість нормативно-правових актів України підвищується через правотворчу та офіційну правоінтерпретаційну діяльність. Для дієвого та своєчасного правового регулювання суспільних відносин першочергове значення мають способи подолання окреслених недоліків. Нині на нормативному рівні визначено способи подолання лише прогалин у законодавстві. Для подолання інших видів недоліків, на нашу думку, доцільно використовувати загальнотеоретичні доктринальні положення (прикладом цього можуть бути деякі рішення Конституційного Суду України, в яких він звертає увагу і на певні позиції наукових шкіл України); неофіційні роз'яснення тлумачення нормативно-правових актів; узагальнення правозастосовної практики; рекомендації науково-практичних конференцій.

Об'єктом нашого дослідження є такий різновид правозастосовної практики, як судова. Розгляд можливостей використання судової практики для боротьби із неякісними нормативно-правовими актами доцільно розпочати зі з'ясування важливого методологічного питання: судова практика може слугувати лише інструментом подолання правотворчих помилок, що спричиняють неякісність нормативних документів, чи також бути способом їх усунення та запобігання. *Усунення недоліків* нормативно-правових актів, зважаючи на те, що термін

«усунути» інтерпретується як «довести що-небудь до зникнення, припинити існування, ліквідувати» [2, с. 1518], можна розглядати як діяльність, спрямовану на корегування нормативно-правових актів із метою зміни, доповнення чи виключення недосконалих юридичних норм, що є різновидом нормотворчості. Тобто судове правозастосування може слугувати засобом усунення недоліків за умови, що воно буде визнано специфічним видом нормотворчої діяльності (ознака загалом нехарактерна для системи континентального права). Навіть якщо дискутувати стосовно прецедентного характеру рішень найвищих судових інстанцій України, то це більшою мірою не так. Я. М. Романюк указує на те, що правозастосовна діяльність Верховного Суду України щодо формування правових висновків про правильне застосування норм матеріального права є відмінною від нормотворчості. Висновки, викладені у судових рішеннях Верховного Суду України, належить кваліфікувати як застосування норм закону, що має обов'язковий характер, а не створення нових норм права як обов'язкових правил поведінки [3, с. 126, 127]. Зазначене вказує на те, що судова практика не може використовуватися для усунення недоліків нормативно-правових актів.

Подолання недоліків нормативно-правових актів (наприклад прогалин у законодавстві) науковці пов'язують із необхідністю негайного реагування суб'єктів застосування права на конкретні життєві обставини. Перевага подолання прогалин над їх усуненням полягає у тому, що правозастосувальний суб'єкт вирішує прогалину протягом нетривалого проміжку часу (водночас прогалина не зникає) [4, с. 229]. Узагальнення практики застосування судами недосконалих юридичних норм і надання вищими судами правових висновків і рекомендацій формує універсальні підходи до вирішення справ на основі таких норм, пропонує методологію подолання правотворчих помилок. Саме тому, на нашу думку, уніфіковані результати судового правозастосування мають слугувати насамперед основою для подолання недоліків нормативно-правових актів до моменту їх усунення.

Запобігання (недопущення, заздальгідь відвернення чого-небудь небажаного [2, с. 414]) *недолікам* створюваних (проектюваних) нормативно-правових актів набуває реального характеру за умови наявності результатів моніторингу праворегулятивної ефективності чинних нормативно-правових актів. Саме узагальнення результатів судового правозастосування є найкращою формою такого моніторингу. Так, для прикладу, не можна внести зміни до чинного законодавства, не маючи інформації про ефективність його дії. У такому ракурсі судову практику, видається, необхідно розглядати як джерело формування якісних нормативно-правових актів. У часових межах створення дієвих гарантій недопущення правотворчих помилок за допомогою узагальнень судової практики довготривале.

Отож, підсумовуючи зазначене, можна констатувати, що судова практика як різновид правозастосовної найбільш дієва та актуальна у часових межах як засіб *подолання* недоліків нормативно-правових актів.

Якщо змоделювати певну схему взаємовідповідності наведених недоліків та можливості їх подолання шляхом використання практики судового правозастосування, то доцільно зауважити, що судова практика¹ найефективніша у тих

¹ Необхідно зауважити, що і науковці [5, с. 145], і практики [6] констатують, що термін «судова практика» трактується по-різному, вказуючи на відсутність академічної та правової визначеності його суті. Один із найбільш поширених підходів до судової практики як до всіх рішень судів і постанов Пленумів вищих судів, спрямованих на забезпечення передумов уніфікованого застосування судами однакових юридичних норм.

випадках, коли йдеться про подолання саме латентних недоліків. Спробуємо це підтвердити на основі прикладів, обравши для ілюстрації такі види латентних недоліків, як правове упущення та неналежне використання оціночних понять. Правове упущення проявляється у тому, що законодавець установлює право положення, однак не визначає необхідний для їх реалізації механізм. Так, у ст. 94 Конституції України встановлено, що закон набирає чинності через десять днів із дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено законом, але не раніше дня його опублікування. Таким чином, набрання чинності законами України пов'язується насамперед із їх оприлюдненням. Але ні в Основному Законі України, ні в інших нормативно-правових актах способи, порядок і різні форми оприлюднення (за винятком офіційних друкованих видань) не встановлюються. За умов, що офіційним оприлюдненням сьогодні вважається лише опублікування в офіційних друкованих виданнях, наведену конституційну норму можна інтерпретувати так: закон набирає чинності через десять днів із дня його офіційного опублікування, але не раніше дня його опублікування. За такої ситуації вирішальну роль у формуванні єдиного розуміння щодо форм і джерел оприлюднення нормативно-правових актів (до моменту законодавчого урегулювання цього питання) може мати позиція Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів України на основі узагальнення судової практики.

Питання доцільності використання в нормативно-правових актах оціночних понять завжди обговорювалося науковцями та практиками, оскільки їх наявність створює передумови для широкого правозастосувального, зокрема судового, угляду. Навіть, якщо оціночне поняття введено у текст нормативного документа обґрунтовано – це ще не гарантія належного та ефективного застосування оціночної норми. Саме тому узагальнення практики застосування таких норм, їх певна конкретизація та формалізація вищими судами – найважливіша передумова недопущення правозастосувальних помилок. Так, в узагальненні Верховного Суду України від 11.01.2008 р. «Розгляд судами кримінальних справ про хуліганство (1)» зазначено, що обов'язковою ознакою хуліганства є вчинення таких умисних дій, що супроводжувались *особливою зухвалістю* чи *винятковим цинізмом*. За ознакою *особливої зухвалості* хуліганством може бути визнано таке грубе порушення громадського порядку, яке супроводжувалося, наприклад, насильством із завданням потерпілій особі побоїв або заподіянням тілесних ушкоджень, знущанням над нею, знищенням чи пошкодженням майна, зривом масового заходу, тимчасовим припиненням нормальної діяльності установи, підприємства чи організації, руху громадського транспорту тощо, або таке, яке особа тривалий час уперто не припиняла. Хуліганством, яке супроводжувалося *винятковим цинізмом*, можуть бути визнані дії, поєднані з демонстративною зневагою до загальноприйнятих норм моралі, наприклад проявом безсоромності чи грубої непристойності, знущанням над хворим, дитиною, особою похилого віку або такою, яка перебувала у безпорадному стані, та ін. [7].

Попри це, не можна забувати і про значущість судових рішень (і їх певний прецедентний характер) у випадку застосування аналогії права (див. ст. 8 Цивільного та ст. 10 Сімейного кодексів України) для подолання прогалін у законодавстві та вирішення колізій між юридичними нормами. Показовою у цьому розумінні є постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» [8], яка надає право судам України застосовувати норми безпосередньо Конституції України у випадку, якщо: а) правовідносини, що розглядаються судом, законом України не врегульовано, а нормативно-правовий акт, прийнятий Верховною Радою України або

Радою міністрів АПК, суперечить Конституції України; б) укази Президента України, які внаслідок їх нормативно-правового характеру підлягають застосуванню судами під час вирішення конкретних судових справ, суперечать Конституції України.

Аналізуючи новітнє законодавство України, можна констатувати, що законодавець за певних обставин надає право подолання недоліків безпосередньо правозастосувальним суб'єктам. Так, відповідно до ч. 6 ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України від 13.04.2012 р. № 4651-VI, «у випадку, коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені частиною першою статті 7 цього Кодексу».

Для формування дієвого механізму використання судової практики (з огляду на неоднозначність її розуміння науковцями та практиками), з метою подолання недоліків нормативно-правових актів України, необхідно з'ясувати два ключові аспекти: а) на практику яких судів треба зважати, б) які форми закріплення цієї практики можуть використовуватися.

Масив судової практики в Україні є результатом діяльності судів різних рівнів. Норми Закону України від 07.07.2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» надають право вивчати та узагальнювати судову практику апеляційним судам (ст. 27), вищим спеціалізованим судам (ст. 32), Верховному Суду України (ст. 38). Виникає запитання, чи вдалий підхід обрав законодавець для вирішення цього питання і чи не має дублювань або неузгодженості між узагальненнями Верховного Суду та вищих спеціалізованих судів України. М. І. Сірий зазначає, що на шляху до справедливого суду перешкодою є ускладнення у формі недосконалості законодавства та різноваріантності його тлумачення. Як наслідок – у судовій системі виникає конкуренція судових рішень, що порушує засади правової визначеності. Саме для її подолання та забезпечення однаковості застосування правових норм усіма без винятку судами країни й утворюється та діє Верховний Суд як найвища судова інстанція [9, с. 58]. На визначальній ролі Верховного Суду у процесі уніфікації підходів до вирішення окремих категорій справ акцентує І. В. Назаров, указуючи, що на вищій судовий орган кожної держави покладається завдання забезпечення єдності судової практики [10, с. 79].

Логіка законодавця та позиції науковців указують на те, що аналіз правозастосувальних рішень та оцінка їх правильності й відповідно формулювання рекомендацій стосовно використання нормативно-правових приписів, особливо недосконалих, має здійснюватися найбільш фаховими ланками судової системи України. Такий підхід вважаємо обґрунтованим; він підтверджується й специфікою творення судового прецедента у державах, що належать до системи загального права (як правило, прецедентами є лише рішення вищих судів). Ієрархічне співвідношення документів, у яких формулюється узагальнення судової практики, має зумовлюватися і певною підпорядкованістю у сфері повноважень органів, що їх видали. З метою уніфікації узагальнень вищих спеціалізованих судів і запобігання різнотлумаченню, видається, доцільно надати праву кінцевого узагальнення, формулювання висновків, пропозицій та рекомендацій щодо застосування нормативно-правових приписів саме Верховному Суду України, встановивши фактично ієрархічну систему актів узагальнення судової практики. Така конфігурація судової практики в Україні потребує чіткого нормативного закріплення (як і система нормативно-правових актів України).

Беручи за основу для подолання недоліків нормативно-правових актів узагальнення судової практики вищими судами, необхідно з'ясувати, яка форма закріплення такої практики має визначальний характер. Ознайомившись із рубрикою «Судова

практика» на сайті Верховного Суду України, можна зауважити, що до такої практики належать: рішення й ухвали в цивільних, кримінальних, господарських та адміністративних справах; узагальнення судової практики; судова статистика; науково-практичний коментар; правові висновки Верховного Суду України. За формою, а саме назвою, структурою, реквізитами, викладом матеріалу, формулюванням положень рекомендаційного характеру, ці документи відрізняються. Наприклад, для рішень значною мірою характерні класичні ознаки правозастосувального судового акта (вступна, описова, мотивувальна та резулятивна частини), а в узагальненнях судової практики подається всебічна аналітична оцінка із аналізом статистики й особливостей конкретних справ, висновки і рекомендації. Відрізняються ці акти і за змістом. У рішеннях здебільшого фіксується юридична оцінка конкретних правовідносин, судова статистика містить інформацію статистично-аналітичного характеру, науково-практичні коментарі є фактично роз'ясненнями науковців і практиків. Узагальнення, висновки та рекомендації містяться же в узагальненнях судової практики та правових висновках.

За таких умов необхідно чітко визначити, чи усі види практики можна використовувати для подолання недоліків нормативно-правових актів і чи існує ієрархічне співвідношення між різними формами судової практики. Я. М. Романюк, оцінюючи юридичну силу рішень Верховного Суду України, зазначає, що вони містять правові висновки, які уточнюють норми закону, конкретизують їх зміст, є зразком того, як суди та інші органи державної влади мають застосовувати конкретну норму права [3, с. 129]. Зазначені властивості правових висновків надають їм ознак нормативності. Для подолання недоліків нормативно-правових актів, на нашу думку, можна використовувати лише ті різновиди судової практики, які мають такі ознаки; а це власне правові висновки та узагальнення судової практики. За ними, вочевидь, має бути і верховенство порівняно з іншими формами практики. Так, допоки рішення у конкретних справах не матимуть законодавчо визнаного прецедентного характеру, вони повинні поступатися за юридичною силою висновкам та узагальненням.

Ще одне дискусійне питання у межах порушеної проблематики – у яких випадках узагальнення судової практики може використовуватися для подолання недоліків нормативно-правових актів. Це питання, вочевидь, можна було б окреслити і по-іншому: в яких випадках суди можуть узагальнювати практику і де межа судового угляду у цьому питанні. Такі причини певною мірою розглядали науковці, які вивчали питання судового розсуду. М. Б. Рісний, наприклад, серед основних підстав правозастосувального розсуду виокремлює: відносну визначеність змісту правових норм, прогалини та колізії у законодавстві [11, с. 86–122]. У широкому розумінні можна стверджувати про таку ключову причину, як наявність у нормативно-правових актах недоліків. Для пошуку більш конкретних підстав для узагальнення правозастосувальної практики, оскільки у резулятивній частині узагальнень доволі часто здійснюється тлумачення нормативно-правових приписів, видається, доцільно зазначити про певну аналогію із підставами для їх інтерпретації. У попередніх дослідженнях до таких підстав ми віднесли неуніфікованість практики застосування юридичних норм, зумовлену: незрозумілістю, складністю, неоднозначністю, нечіткістю формулювання нормативно-правових приписів та іншими недоліками нормативно-правових актів; наявністю спеціальної термінології (професійної, технічної, іншомовної тощо); наявністю оціночних термінів; незбіганням норм і статей нормативно-правового акта; необхідністю з'ясування змісту юридичної норми у поєднанні з іншими нормами. Для легалізації цих підстав необхідно змодельовати відповідні юридичні норми й закріпити їх у матеріальному та процесуальному законодавстві.

Судова практика – лише один із різновидів правозастосовної. Постає питання, про те чи можуть узагальнення практики інших правозастосовних суб'єктів слугувати засобами «боротьби» із недоліками нормативно-правових актів. Для відповіді на нього необхідно здійснити окреме ґрунтовне дослідження, тому висловимо лише певні міркування.

Правозастосовною практикою можуть визнаватися тільки нормативно визначені форми узагальнення правозастосовної діяльності відповідної вертикалі уповноважених органів держави (наприклад, узагальнення застосування податковими органами України норм Податкового кодексу), а не рішення у конкретних справах.

Таке узагальнення має здійснюватися вищими органами відповідної системи правозастосувальних суб'єктів. Наприклад, узагальнення Міністерством юстиції України практики реєстрації нормативно-правових актів місцевих органів виконавчої влади.

У таких узагальненнях повинен міститися елемент інтерпретації та рекомендації.

Нарешті, матеріальні та процедурні аспекти цієї своєрідної систематизації, розроблення рекомендацій щодо можливостей реалізації несудової правозастосувальної практики мають бути нормативно окреслені на законодавчому чи принаймні на рівні регламентів і методичних рекомендацій, які визначають основні параметри функціонування правозастосувальних суб'єктів.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що один із найбільш дієвих засобів подолання недоліків нормативно-правових актів – це судова практика. Основне значення, залежно від форми вираження судової практики, належить її узагальненню і правовим висновкам, які формулюються Верховним Судом і вищими спеціалізованими судами України. З метою надання цим документам нормативного характеру пропонуємо законодавчо закріпити підстави для узагальнення судової практики, встановити верховенство висновків і рекомендацій Верховного Суду України стосовно інших форм фіксації та суб'єктів формування судової практики, надати офіційне право правозастосовним суб'єктам використовувати узагальнювальні інтерпретації Верховного Суду України під час застосування недосконалих нормативно-правових актів. Реалізація окресленого стане основою для формування правової бази, необхідної для легалізації використання судами практики у випадках застосування недосконалих нормативно-правових актів, сприятиме пошуку можливостей боротьби із правотворчими помилками за допомогою інших, крім судової, правозастосувальних практик.

Список використаної літератури

1. *Косович В. М.* Техніко-юридичні недоліки нормативно-правових актів України: основні різновиди / В. М. Косович // *Право України*. – 2014. – № 8. – С. 169–177.
2. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Перун, 2007. – 1736 с.
3. *Романюк Я. М.* Права, природа обов'язковості рішень Верховного Суду України та вдосконалення механізму забезпечення єдності судової практики / Я. М. Романюк, І. В. Бейцун // *Право України*. – 2012. – № 11–12. – С. 122–1364.
4. *Малишев Б. В.* Застосування норм права (теорія і практика): навч. посібник / Б. В. Малишев, О. В. Москалюк ; за заг. ред. Б. В. Малишева. – К. : Реферат, 2010. – 260 с.
5. *Луць Л. А.* Уніфікація судової практики – важливий засіб забезпечення належного правосуддя / Л. А. Луць // *Право України*. – 2012. – № 11–12. – С. 144–150.
6. *Цуркан М. І.* Питання законодавчого закріплення поняття судової практики та механізму забезпечення її єдності / М. І. Цуркан // *Виступ на круглому столі «Забезпечення єдності судової практики в Україні»*. – Львів. 17.12.2013. – Стенограма заходу.

7. Розгляд судами кримінальних справ про хуліганство: узагальнення Верховного Суду України від 11.01.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// npa.iplex.com.ua/ulist.php?uid=1077.1.118&card=card1&path...](http://npa.iplex.com.ua/ulist.php?uid=1077.1.118&card=card1&path...)
8. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon.raga.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0009700-96](http://zakon.raga.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0009700-96).
9. Сірий М. І. Значення та роль найвищого судового органу у правовій системі України / М. І. Сірий // Право України. – 2012. – № 11–12. – С. 52–62.
10. Назаров І. В. Завдання та повноваження вищого судового органу (на прикладі європейської країни) / І. В. Назаров // Право України. – 2012. – № 11–12. – С. 73–81.
11. Рісний М. Б. Правозастосувальний розсуд у юридичній практиці (загальнотеоретичне дослідження) / М. Б. Рісний // Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України / редкол: П. М. Рабинович (гол. ред.) та ін. – Львів, 2007. – 192 с. – (Серія І. Дослідження та реферати ; вип. 16).

References

1. Kosovych V. M. (2014). Tehniko-jurydychni nedoliky normatyvno-pravovyh aktiv Ukrai'ny: osnovni riznovydy. *Pravo Ukrai'ny*, 8, 169–177.
2. *Velykyj tlumachnyj slovnyk suchasnoi' ukrai'ns'koi' movy* (2007). Uklad. i golov. red. V. T. Busel. K.: Perun, 1736 s.
3. Romanjuk Ja. M. (2012). Pravova pryroda obov'jazkovosti rishen' Verhovnogo Sudu Ukrai'ny ta vdoskonalennja mehanizmu zabezpechennja jednosti sudovoi' praktyky. *Pravo Ukrai'ny*, 11–12, 122–136.
4. Malyshev B. V., Moskaljuk O. V. (2010) *Zastosuvannja norm prava (teorija i praktyka): navch. posib*. Za zag. red. B. V. Malysheva. K.: Referat, 260 s.
5. Luc' L. A. (2012). Unifikacija sudovoi' praktyky – vazhlyvyj zasib zabezpechennja nalezhnogo pravosuddja. *Pravo Ukrai'ny*, 11–12, 144–150.
6. Curkan M. I. (2013). Pytannja zakonodavchogo zakriplennja ponjattja sudovoi' praktyky ta mehanizmu zabezpechennja i'i' jednosti. *Vystup na kruglomu stoli «Zabezpechennja jednosti sudovoi' praktyky v Ukrai'ni»*. – L'viv, 17.12.2013. – Stenograma zahodu.
7. Rozgljad sudamy kryminal'nyh sprav pro huliganstvo: uzagal'nennja Verhovnogo Sudu Ukrai'ny vid 11.01.2008 r. Retrieved from [http:// npa.iplex.com.ua/ulist.php?uid=1077.-1.118&card=card1&path...](http://npa.iplex.com.ua/ulist.php?uid=1077.-1.118&card=card1&path...)
8. Pro zastosuvannja Konstytucii' Ukrai'ny pry zdijsnenni pravosuddja: Postanova Plenumu Verhovnogo Sudu Ukrai'ny vid 01.11.1996 r. № 9. Retrieved from [http:// zakon.raga.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0009700-96](http://zakon.raga.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0009700-96).
9. Siryj M. I. (2012). Znachennja ta rol' najvyshhogo sudovogo organu u pravovij systemi Ukrai'ny. *Pravo Ukrai'ny*, 11–12, 52–62.
10. Nazarov I. V. (2012). Zavdannja ta povnovazhennja vyshhogo sudovogo organu (na prykladi jevropejs'koi' kra'i'ny). *Pravo Ukrai'ny*, 11–12, 73–81.
11. Risnyj M. B. (2007). Pravozastosuval'nyj rozsud u jurydychnij praktyci (zagal'noteoretychne doslidzhennja). *Praci L'vivs'koi' laboratorii' prav ljudy ny i gromadjany na Naukovo-doslidnogo instytutu derzhavnogo budivnyctva ta miscevo go samovjaduvannja Akademii' pravovyh nauk Ukrai'ny / redkol: P. M. Rabynovy ch (gol. red.) ta in. L'viv, Serija I. Doslidzhennja ta referaty. Vyp. 16, 192 s.*

Стаття: надійшла до редакції 10.03.2016
прийнята до друку 20.04.2016

JUDICIAL PRACTICE AS A MEANS OF OVERCOMING DISADVANTAGES OF REGULATORY LEGAL ACTS OF UKRAINE

V. Kosovych

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, UA – 79000, Lviv, Ukraine*

The author gives the weakness of normative legal act – both internal and external manifestations of improper use of normoproteic equipment funds and inobservance of standard-setting safety technologies that reduce its quality. Attention is drawn to the fact that in current legal practice and science know three main ways in dealing with deficiencies of normative-legal act are prevention, elimination and overcoming. Today, one of the most effective means of overcoming the shortcomings of legal acts is law enforcement practice, particularly judicial, there are investigate the main forms of formalization in the legal system of Ukraine. It is established that such practices include: decisions and rulings in civil, criminal, commercial and administrative cases; the generalization of judicial practice; court statistics; scientific and practical commentary; legal conclusions of the Supreme Court of Ukraine. According to the form, especially name, structure, details, material and the commendatory statute formation, these documents differ: for example, the classic signs of enforcement of the judicial act (introductory, descriptive, reasoning and operative part) are largely typical for decisions, but in generalization of judicial practice serves comprehensive analytical evaluation with statistics analysis and characteristics of concrete cases, conclusions and recommendations. These acts have got different contents. In decisions legal assessment of particular legal relations is essentially fixed, judicial statistics contains information statistically-analytical, scientific and practical comments are in fact clarifications of scholars and practitioners. Generalizations, conclusions and recommendations are contained in the generalizations of the judicial practice and legal opinions, which gives them a normative character.

It is clarified that these types of judicial practice, as a generalization and legal conclusions, the most effective to overcome the latent (hidden) disadvantages of legal acts. It is noted that subjects of the formation of this practice can be of superior courts, especially the Supreme Court of Ukraine. It is established that generalization of judicial enforcement should be carried out in respect according to those categories of cases which is associated with nehan of poor legal standards. It is proposed to make these documents of a normative nature to legislate the grounds for the generalization of judicial practice, to establish the rule of the findings and recommendations of the Supreme Court of Ukraine according to other forms of fixation and subjects formation of the judicial practice, to provide formal enforceability of the right subjects to use generalized interpretation of the Supreme Court of Ukraine during the application of the imperfect regulatory legal acts.

It is concluded that the implementation outlined will be the basis for formation of legal base necessary for the legalization of its usage by Ukrainian courts practice in cases where the imperfect regulatory legal acts will contribute to the search for a possible fight with the lawmaking errors by using other, except judicial, law-enforcement practices.

Keywords: disadvantages of legal acts, the overcoming of shortcomings of legal acts, generalization of judicial practice, legal opinions, Supreme Court of Ukraine.